

5,2 NS

Most na Polavě

03. 09. 2015

Vejprty a Bärenstein od sebe dělí jen pár kroků – a státní hranice. Už deset let je přechod mezi Čechami a Saskem znovu otevřen. Srdeční infarkt by měl člověk dostat raději na německé straně.

Přecházet tuto hranici bývalo kdysi životu nebezpečné. A přece to bylo tak snadné. Stačilo jen vědět, kde jsou v Polavě kameny, na které se dá stoupnout. Pak vedlo z Vejprt do Bärensteinu, z Čech do Saska, z Československa do sovětské okupační zóny pár kroků mělkou vodou. Harry Lasch ta místa ve vodě znal. Bylo mu dvanáct let a válka právě končila. Jeho rodiče přenesli přes hranici z Vejprt do Bärensteinu šicí stroj, a on měl nyní dát za hranici zprávu tetě. „Najednou jsem spatřil dva pohraničníky. V té době již stříleli ostrými. Stačil jsem už jen utéci“, vypráví o 70 let později.

Kdo dnes obě města pozoruje z 898 metrů vysoké hory Bärenstein na saské straně Krušných hor, ten vidí jedno jediné město s kostelní věží a s komíny většinou odstavených továren. Hranice, téměř tak stará jako město samo, není k rozeznání. První zmínka o osídlení v Bärensteinu pochází asi z roku 1400, dočteme se na tabuli na hraničním přechodu v němčině a češtině, a dále: „1413 vyměnil Fritz von Schönburg, pán na Hassensteinu, tehdy české léno Schlettau za tři saské vesnice a 840 českých grošů. Vznikla dodnes platná hranice na Polavě“. Po druhé světové válce byl přechod uzavřen a teprve v srpnu 1968 se nakrátko otevřel – aby tanky z NDR mohly projet do Československa a s ostatními vojsky Varšavského paktu násilně ukončit Pražské jaro. S mírovými úmysly přecházeli chodci přes Polavu zase až v devadesátých letech. Od roku 2005 je hraniční přechod znovu otevřen i pro automobily.

Kde leží v potoce velké kameny, to Lydie, Melanie a Alex nevědí. Proč také, kdyby tito třináctiletí z Bärensteinu chtěli do Čech, mohli by se prostě projít po mostě. Nedělají to ale. „Bez pasu se tam člověk nedostane“, míní Alex. Otec mu řekl, že je-li člověk přistižen bez dokladů, stojí ho to 3000 euro pokuty. „Jednou jsem nedopatřením přeběhl. Nikdo mě sice neviděl, přesto to pro mne byla lekce“. Pár Čechů svého věku děti znají – z mateřské školky a ze školy. „Většina mluví velmi dobře německy“, vypráví Melanie. Ona a její přátelé na saské straně jazyk sousedů neznají. „Jenom Dobrý den, to bychom ještě zvládli“ říká Alex.

Starostka Jitka Gavdunová na opačné straně hranice částečně potvrzuje, co němečtí teenageři říkají o životě v dvojměstí. Neví sice, zda se skutečně jedná o 3.000 euro, ale povinnost prokázat totožnost je především u dětí problémem. Na hřišti v Bärensteinu, pár kroků od hranice, proto nepotkáme žádné české chlapce a děvčata. A také při různých akcích v obou městech hranice překáží. S milionovými příspěvky od Evropské unie vzniklo v uplynulých letech na hraničním přechodu „Společné centrum Vejprty-Bärenstein“ včetně infocentra a

prostranství pro česko-německé slavnosti. Ale kdyby chtěl obchodník z Vejprtu na takové slavnosti prodávat svoje koláče na saské straně, říká Gavidunová, potřebuje k tomu zvláštní povolení – a proto každý zůstává na území svého státu.

Každý den na služební cestu

S enormní byrokratickou zátěží je také spojeno zaměstnávání jedné české pracovnice města Vejprty ve společném infocentru v Bärensteinu. „Je to, jakoby každý den jela na služební cestu“.

Kam jezdí zaměstnankyně z Čech do práce, tam jsou dvě seniorky již 40 let doma. V neděli odpoledne sedí na dvoře přede dveřmi a dívají se k přechodu do Vejprtu. Po celá desítilétí hleděly na hranici s ostatními dráty, teď mají vyhlídku na „Společné centrum“. „Hlavně navečer se ten prostor využívá“, vyprávějí ženy, které nechtějí svoje jméno číst v novinách.

„Zvláště na druhé straně je živo, oni mají více dětí nežli my“. Naproti tomu v Bärensteinu začalo být v uplynulých letech „velmi, velmi klidno“. „Dříve jsme měli pekaře, řezníka a hodně továren. Teď už tady není nic. Mladí lidé se musí odstěhovat, protože tady nenacházejí žádnou práci“. Aktivní je ale klub seniorů, říkají dámy, narozené 1934 a 1925. Před válkou tu někdy byly na hranici nepokoje, vzpomíná si starší z obou žen. Jednou slyšela nějakou přestřelku. Jako děti se ale jezdily do Vejprtu také koupat. „Měly jsme tam krásný plavecký bazén“. Dnes přecházejí přes hranici zřídka. Nanejvýš kvůli nakupování v Travel Free Shopu. „Ale na druhé straně je hodně věcí dražších. Proto přicházejí spíše Češi k nám.“

I starostka z Vejprtu jezdí do Německa, když něco potřebuje ze supermarketu. Knedlíky, jablečné pyré, okurky a červenou řepu kupuje raději v Sasku, tam jsou potraviny lepší, protože německé kontroly jsou přísnější, domnívá se. Naproti tomu jogurty a uzeniny kupuje v Čechách – protože jí tam lépe chutnají. Z Německa si vozí smetanu do kávy a krmení pro kočky, to je výhodnější, ačkoli koruna je již měsíce slabá. „Pro nás je velká nevýhoda, že ještě pořád nemáme euro“, říká Gavdunová. Ve Vejprtech se sice může všude platit eurem. Ona ale nezná žádný obchod v Bärensteinu, který by přijímal také koruny. Jako mnoho jiných Čechů má proto starostka v peněžence vždycky oboje. „Směnárna tu není, musíme jezdit do Chomutova nebo Kadaně“. Další možností je vyměnit peníze na hraničním přechodu u Vietnamců, u kterých si mnoho Němců kupuje levnější tabák. „Ale vůbec nevím, zda se to vůbec smí“.

Že není práce, slyší Gavdunová také od občanů na své straně. Ale tyto nářky jsou bezdůvodné, míní starostka za stranu liberálně konzervativních občanských demokratů (ODS). Práce prý je sice ne přímo ve Vejprtech, ale v regionu. „Mnoho Čechů nachází místo v Německu, například v turistické branži nebo v nějaké továrně. Pracují za minimální mzdu; pro Němce je to málo peněz, ale pro nás to je hodně“. Šikovný řemeslník vydělá v Sasku více nežli starosta v Čechách, vysvětluje Gavdunová. Přesto je v úřadě již 13 let. Starostkou se stala

„z nouze“, říká šedesátnice, která se narodila v Plzni a vystudovala ekonomii. V roce 1983 se kvůli lásce přestěhovala z Prahy do Vejprty, 2002 poprvé kandidovala ve volbách. „Město bylo v hrozném stavu, mělo 120 milionů korun dluhů, ulice, domy, všechno bylo zničené“.

Gavdunová je pyšná, že Vejprty dnes vypadají jinak, a že spolupráce se sousedním městem tak dobře funguje. Na regálu vedle jejího psacího stolu stojí obrázek, na kterém je s nějakým mužem. Vypadají jako pár, který je již dlouho šťastně ženatý. „To není můj muž, nýbrž starosta z Bärensteinu“, vysvětluje Gavdunová a ukazuje na fotografii se svým kolegou v úřadě Berndem Schlegelem (Bärenstein Liste). Společně podávají žádosti o podporu pro „přeshraniční kulturní spolupráci“ nebo pro nové hasicí přístroje.

Na obou stranách sice mají svůj vlastní protipožární sbor, hasiči se ale pravidelně setkávají na společných cvičeních. V jiných sektorech se sousedé na sebe zcela spoléhají: Tak například plyn, který vytápí městské budovy na české straně, přichází z Německa. Ve vejprtské čističce odpadních vod se čistí také špinavá voda obyvatel Bärensteinu. Mnoho návštěvníků ale především přitahuje výroční pivní slavnost a sasko-český vánoční trh. Komplikované je naproti tomu téma zdravotnictví. Čeští záchranáři nesmějí v naléhavém případě dovézt svoje pacienty deset kilometrů do nemocnice v Annabergu, nýbrž musí jet do dobrých 30 km vzdáleného Chomutova. „A to přesto, že

v Annabergu pracují čeští lékaři, protože tam lépe vydělávají. Nebyla by tu tedy ani jazyková bariéra“.

Ta na české straně beztoho nikde není. Ať v restauraci nebo v supermarketu – kdo chce něco prodat, mluví německy. Tabule před hostincem německy doporučuje „Seelachsfilet gebacken“ (Pečený filet z lososa), „Rostbraten nach Teufel Art (Schaff)“ (Ďábelská roštěná), cedule ukazuje „Eintritt in den Aussank“, (Vchod do výčepu), supermarket láká nápisem „Souvenirs“ (Suvenýry). Také při snídani v penzionu Františka Kunerta se mluví oběma jazyky. Okny je vidět na Klínovec a Fichtelberg, nejvyšší hory na české a na saské straně Krušných hor. Většina hostů přichází z Německa, mnozí se ještě ve Vejprtech narodili. Dnes sedí u stolu mladá žena, která sem přijela na kole. Přestěhovala se z Vejprt do Plzně. „Na kraj se trochu zapomělo. Není tady nic, ani kopeček zmrzliny“, stěžuje si. „Kdybych tady bydlela, jezdila bych na nákupy do Německa“. Právě to dělám, říká správce penzionu. Dívá se s trochou závisti do Saska, kde v jedné kapele hraje na křídlovku. Tam to dokázali, udělat z průmyslového kraje turistický region. Na české straně chybí infrastruktura.

Dovolená ve staré vlasti

V hudebním spolku se jednašedesátník jakožto jeden ze dvou Čechů cítí dobře. Jinak to tak dobře nefunguje, dávat dohromady lidi z Bärensteinu a z Vejprt. „Někdy se sejdeme na nějaké slavnosti, ale pak jde každý na svou stranu“. Mezitím Kunert prostírá stůl ke snídani pro Harryho Lasche a jeho paní. Krátce po příběhu s šicím strojem byl se svou rodinou odsunut, ačkoliv jeho otec byl antifašista. Dnes žije v Solnhofenu v středofranckém okrese Weißenburg-Gunzenhausen, tak jako mnoho někdejších obyvatel Vejprt. Lasche to pořád táhne zpátky, u Kunerta je stálým hostem. „Je to přece jen moje vlast“, říká. Když jede na dovolenou do svého rodiště, přejede prostě přes most, který spojuje Vejprty s Bärensteinem. Kdyby tu nebyly všechny ty cedule („Pozor, státní hranice“ „Spolková republika Německo“, „Česká republika“) a pár tržišť asijských trhovců s lacinými cigaretami a všelijakým haraburdím – Lasch by vůbec nezpovrhoval, že jede z jedné země do druhé.

